

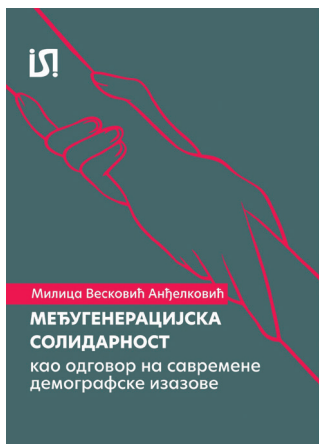
Милица А. Влајић¹
Универзитет у Београду
Филозофски факултет,
Институт за социолошка истраживања
Београд (Србија)

314(049.32)
Приказ
Примљен 19/12/2024
Прихваћен 23/12/2024
doi: [10.5937/socpreg58-55557](https://doi.org/10.5937/socpreg58-55557)

О ПОРОДИЦАМА, ГЕНЕРАЦИЈАМА И СОЛИДАРНОСТИ: ТРАГАЊЕ ЗА ОДГОВОРИМА НА САВРЕМЕНЕ ДЕМОГРАФСКЕ ИЗАЗОВЕ

Милица Весковић Анђелковић, *Међугенерациска солидарност*
као одговор на савремене демографске изазове. Београд: Институт
за социолошка истраживања, 2024, 164 стр.

Од књига које се баве демографским питањима читаоци често очекују да буду у одређеној мери сувопарне, оптерећене статистичким подацима и суморним

пројекцијама. Међутим, да то не мора бити случај, показује књига *Међугенерациска солидарност као одговор на савремене демографске изазове* доц. др Милице Весковић Анђелковић. Ова монографија састоји се од предговора, увода, пет основних поглавља (Савремени популациони трендови; Демографска кретања и изазови у Србији – компарација са европским земљама; Трансформација породице и односи међу генерацијама; Међугенерациска солидарност – подршка рађању и одговор на старење; Резултати емпиријских истраживања) и закључног разматрања.

Ауторка разматра глобалне демографске изазове у социолошкој перспективи, указујући на значај међугенерациске солидарности која почива на размени материјалних и нематеријалних ресурса између различитих старосних група, односно породичних генерација. У условима недовољно развијеног система институционалне подршке и економске несигурности, интензивна међугенерациска размена у оквирима породице намеће се као потреба за припаднике свих генерација, будући да представља основну подршку за родитељство и транзицију у одраслост, али и за различите изазове које доноси старење. Стога, пред читаоцима је књига чији је циљ да кроз теоријска промишљања и резултате

¹ milica.vlajic@f.bg.ac.rs; ORCID [0000-0003-3819-1386](https://orcid.org/0000-0003-3819-1386)

емпиријских истраживања укаже на растући значај међугенерацїјске солидарности у контексту савремених демографских преображаја.

У првом поглављу ауторка упознаје читаоца са одликама глобалног демографског пејзажа, посебно наглашавајући регионалне контрасте и противречности у динамици тока демографске транзиције. Иако се у европском контексту старење популације и ниске стопе фертилитета намећу као доминантни друштвени изазови, ауторка успева да одржи критички, али истовремено и оптимистичан тон, указујући на потенцијал међугенерацїјске солидарности и политике усмерене ка породицама за суочавање са демографским променама.

У другом поглављу фокус је на демографском ритму Србије, који на специфичан начин одражава глобалне демографске трендове. Темељно описујући друштвене промене након Другог светског рата, ауторка кроз константно поређење са другим земљама у европском контексту закључује да се Србија налази пред истим изазовом – низак наталитет, негативан миграциони салдо, продужен животни век и демографско старење настоје да оставе несагледиве последице на системе пензионе, здравствене и социјалне заштите.

Треће поглавље посвећено је разматрању промена у породичној структури и праксама које доноси друга демографска транзиција у Србији, што се најпре огледа у трансформацији брака почев од шездесетих година, а затим и кроз све израженије присуство алтернативних форми породичних и партнерских односа као што су кохабитације, ЛАТ партнерства и једнородитељске породице. Иако присуство ових промена може на први поглед упутити на закључак о доминацији индивидуалистичких вредности, ауторка подсећа на дубоку укорењеност фамилистичких норми упркос томе што је период социјализма био обележен процесима попут еманципације жена и нуклеаризације породица. О значају активације породичних ресурса и међугенерацїјске солидарности као стратегије преживљавања у условима економске несигурности, сведочи искуство током деведесетих година и постсоцијалистичке трансформације на овим просторима. Стога, иако са Европом у целости дели изазове које доноси демографско старење, Србију одликује и изражено присуство идеологије фамилизма. Ауторка према овоме гаји позитиван став, указујући на то да фамилистичке вредности представљају потенцијал за неговање међугенерацїјске солидарности, и да овакав однос према породици може бити кључ у трагању за одговорима на различите демографске и економске изазове.

Наслањајући се на критички размотрене доприносе различитих теоријских перспектива, ауторка у четвртном поглављу настоји да скицира теоријски оквир за истраживање међугенерацїјске солидарности уз уважавање контекстуалних специфичности карактеристичних за Србију. У склопу теоријске проблематизације међугенерацїјске солидарности посебну пажњу плени то што ауторка не пристаје на некритичко усвајање концепата западних теоретичара, већ у активном дијалогу са њима разматра могућности њихове примене у овдашњем контексту, при чему избегава да превиди често занемариване перспективе међугенерацїјског конфликта и амбиваленције.

Последње поглавље посвећено је резултатима квалитативног и квантитативног истраживања – чиме се ова студија позиционира као једна од пионирских када је реч

о истраживањима међугенерациске солидарности у домаћој социологији – при чему се ауторка не задржава на интерпретацији налаза који се тичу породичних пракси, већ посебно наглашава препоруке за одговарајуће јавне политике. Вредност истраживања почива и на могућностима поређења резултата са различитим међународним студијама услед тога што је коришћена адаптација широко примењиваног Бенгтсоновог (Vern Bengtson) модела за истраживање међугенерациске солидарности (Bengtson & Roberts, 1991). Ауторка закључује да је у породицама у Србији присутан висок ниво међугенерациске размене ресурса чиме се компензују недостаци институционалне подршке породицама са децом и старим лицима, те да кључну улогу имају тзв. сендвич генерације које су оптерећене вршењем и узлазних и силазних међугенерациских трансфера (Vesković Anđelković, 2024, str. 149).

Пред читаоцем је стога сложена мрежа питања која нас подсећају на то да су демографски процеси много више од бројки – они су огледало друштвених промена. Иако је књига првенствено намењена стручној јавности и доносиоцима одлука, она се обраћа и широј публици с обзиром на то да на свеобухватан начин приступа изазовима пред којима се друштво налази на глобалном плану, а које читаоци несумњиво могу препознати у свакодневном животу.

Milica A. Vlajić¹
University of Belgrade,
Faculty of Philosophy, Institute for Sociological Research
Belgrade (Serbia)

ON FAMILIES, GENERATIONS, AND SOLIDARITY: EXPLORING SOLUTIONS TO CONTEMPORARY DEMOGRAPHIC CHALLENGES

Milica Vesković Anđelković, *Intergenerational Solidarity
as a Response to Contemporary Demographic Challenges*.
Beograd: Institute for Sociological Research, 2024, 164 pp.

(Translation *In Extenso*)

Books on demographic issues are often perceived as somewhat tedious, packed with statistical data and bleak projections. However, *Intergenerational Solidarity as a Response to Contemporary Demographic Challenges* by Assistant Professor Dr. Milica Vesković Anđelković proves that this doesn't have to be the case. The monograph comprises a foreword, introduction, five main chapters (Contemporary Population Trends; Demographic Developments and Challenges in Serbia – A Comparison with European Countries; Family Transformation and Intergenerational Relations; Intergenerational Solidarity – Supporting Birth Rates and Responding to Aging; Results of Empirical Research), and a concluding section.

The author examines global demographic challenges from a sociological perspective, emphasizing the importance of intergenerational solidarity based on the exchange of resources between different age groups, particularly within families. In a context of underdeveloped institutional support and economic uncertainty, such familial exchange emerges as a necessity for all generations. It serves as vital support for parenting, transitioning into adulthood, and addressing the challenges of aging. This book seeks to underscore the increasing importance of intergenerational solidarity amidst contemporary demographic shifts, drawing on both theoretical insights and empirical research findings.

In the first chapter, the author presents an overview of the global demographic landscape, emphasizing regional contrasts and the complexities of demographic transition. Although aging populations and declining fertility rates are identified as pressing social challenges within Europe, the author adopts a critical yet hopeful perspective, underscoring

---

¹ milica.vlajic@f.bg.ac.rs; ORCID [0000-0003-3819-1386](https://orcid.org/0000-0003-3819-1386)

the potential of intergenerational solidarity and family-focused policies to navigate these demographic shifts.

The second chapter turns to demographic trends in Serbia, which offer a unique reflection of global demographic patterns. By thoroughly describing social changes since World War II, through constant comparisons with other countries within the European context, the author concludes that Serbia faces similar challenges – low birth rates, negative migration balance, increased life expectancy, and demographic aging – that threaten to have profound effects on pension, healthcare, and social welfare systems.

The third chapter explores shifts in family structures and practices caused by the second demographic transition in Serbia, beginning with the transformation of marriage since the 1960s and continuing with the increasing presence of alternative forms of family and partnership arrangements such as cohabitation, LAT (living apart together) partnerships, and single-parent families. While these trends might initially appear to reflect a dominance of individualistic values, the author reminds us of the enduring influence of deeply rooted familistic norms, even during the socialist era, which was characterized by processes like women's emancipation and the shift toward nuclear families. The significance of activating family resources and intergenerational solidarity as a survival strategy amid economic uncertainty is illustrated by the experiences during the 1990s and the post-socialist transformation in the region. Therefore, While Serbia faces the same demographic aging challenges as the rest of Europe, it stands out for its strong tradition of familism. The author takes an optimistic view, arguing that familistic values hold significant potential for nurturing intergenerational solidarity, positioning this family-centered approach as essential for tackling a range of demographic and economic challenges.

Building on a critical analysis of various theoretical perspectives, the author dedicates the fourth chapter to developing a theoretical framework for examining intergenerational solidarity, carefully considering the unique contextual factors specific to Serbia. When addressing the theoretical challenges of intergenerational solidarity, the author avoids uncritically adopting concepts from Western theorists. Instead, she engages in a thoughtful dialogue with these ideas, critically examining their relevance to the local context while thoughtfully considering often-overlooked perspectives on intergenerational conflict and ambivalence.

The final chapter delves into the findings of both qualitative and quantitative research, establishing this study as a pioneering contribution to the exploration of intergenerational solidarity within Serbian sociology. Rather than focusing solely on the interpretation of findings related to family practices, the author highlights actionable policy recommendations designed to promote intergenerational exchange. A key strength of the research lies in its comparability with international studies, facilitated by the adaptation of Vern Bengtson's widely recognized model for studying intergenerational solidarity (Bengtson & Roberts, 1991).

The author concludes that Serbian families exhibit a high degree of intergenerational resource exchange, effectively compensating for the lack of institutional support for families with children and elderly members. At the center of this dynamic are the so-called "sandwich generations," who bear the dual responsibility of managing both upward and downward intergenerational transfers (Vesković Anđelković, 2024, p. 149).

This leaves readers with a complex network of questions, emphasizing that demographic processes extend far beyond statistics – they are a mirror of deep social transformations. While the book primarily targets experts and policymakers, it also speaks to a wider audience, offering a comprehensive perspective on the global challenges society faces – challenges that readers will undoubtedly recognize in their daily lives.

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Vesković Anđelković, M. (2024). *Intergenerational Solidarity as a Response to Contemporary Demographic Challenges*. Beograd: Univerzitet u Beogradu – Filozofski fakultet, Institut za sociološka istraživanja. [In Serbian]
- Bengston, V. L., Roberts, R. (1991). Intergenerational Solidarity in Aging Families: An Example of Formal Theory Construction, *Journal of Marriage and the Family*, 53 (4), 856–870. <https://doi.org/10.2307/352993>